

نقش میانجی سبک‌های هویت در رابطه بین تمایز یافتگی خود و اعتیاد به اینترنت دانش آموزان دبیرستان‌های غیر دولتی

مژگان جمشیدی^۱، سیروس سروقد^۲

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی نقش میانجی سبک‌های هویت در رابطه بین تمایز یافتگی خود و اعتیاد به اینترنت دانش آموزان دبیرستان‌های غیردولتی شیراز بود. از جامعه مورد نظر ۳۳۶ دانش‌آموز (۱۷۴ دختر، ۱۶۲ پسر) به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب و پرسشنامه‌های سبک‌های هویت برزونسکی، تمایز یافتگی خود اسکاورون و فریدلند و اعتیاد به اینترنت یانگ را تکمیل کردند. داده‌های به دست آمده با استفاده از روش آماری ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر تحلیل شدند. نتایج نشان داد که بین سبک‌های هویت اطلاعاتی و هنجاری با اعتیاد به اینترنت رابطه منفی، معنی دار و بین سبک هویت سردرگم - اجتنابی و اعتیاد به اینترنت رابطه مثبت، معنی دار وجود دارد. بین ابعاد تمایز یافتگی خود و اعتیاد به اینترنت رابطه معنی داری یافت نشد. بین سبک‌های هویت اطلاعاتی و هنجاری با تمایز یافتگی خود رابطه منفی معنی دار به دست آمد. سبک‌های هویت نقش واسطه‌ای بین ابعاد تمایز یافتگی خود و اعتیاد به اینترنت ایفا می‌کند.

واژه‌های کلیدی: سبک‌های هویت، تمایز یافتگی خود، اعتیاد به اینترنت

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۱ - کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، مرودشت، ایران

^۲ - استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، گروه روانشناسی، مرودشت، ایران

*- نویسنده مسوول مقاله: farzad.saf6@gmail.com

مقدمه

اینترنت^۱ به عنوان یکی از ابعاد نوپای فن‌آوری‌های جدید نقش به‌سزایی در تغییر و تحول زندگی دارد. فضای مجازی اینترنت به کاربران فرصت‌های بیشماری می‌دهد و به هر اندازه این فرصت‌ها به آنها داده شود خشنودی استفاده از اینترنت افزایش می‌یابد و کاربران بیش‌تر به سمت این پدیده نوین سوق خواهند یافت.

اعتیاد اینترنتی اصطلاح وسیعی است که تنوع گسترده‌ای از رفتارها و مشکلات مربوط به کنترل وسواس و انگیزش را در بر می‌گیرد. مانند دیگر اعتیادها، اعتیاد اینترنتی نوعی اختلال و بی‌نظمی روانی اجتماعی با مشخصه‌هایی چون عمل (نیاز به افزایش زمان لازم برای کسب مطلوبیت برابر با زمان‌های اولیه استفاده)، علائم کناره‌گیری (اضطراب، بی‌حوصلگی)، اختلالات عاطفی (افسردگی، تند خویی، بدخلقی) و از هم گسستگی روابط اجتماعی (کاهش و یا فقدان روابط اجتماعی) است (امیدوار و صارمی، ۱۳۸۱)

عوامل فردی مانند خود اتکایی پایین (سونگ^۲، ۲۰۰۳) و نقص مهارت‌های اجتماعی، و حمایت اجتماعی ضعیف از اعضای خانواده خود و عوامل روانشناختی اجتماعی که از ارتباط ضعیف بین افراد خانواده با یکدیگر سرچشمه می‌گیرد (ان^۳، ۲۰۰۰) و سرانجام عوامل مربوط به اینترنت مانند استفاده طولانی مدت از اینترنت، دستیابی سریع و آسان به اینترنت و داشتن مهارت‌های بالا در استفاده از آن همگی در اعتیاد به اینترنت تأثیر دارند (لی^۴، ۲۰۰۷).

مشکل دیگر معتادین، نداشتن یا نقص در مهارت‌های تدابیر زندگی و روش‌های سازگاری با مشکلات است و برای فراموشی مشکلات به اعتیاد روی می‌آورند و هرگونه تلاش برای ترک وابستگی و وسوسه مصرف اغلب به شکست منجر می‌شود (اورمان^۵، ۲۰۰۳).

پژوهش‌های زیادی در مورد تمایز خود روی بزرگسالان و زوجها صورت گرفته و به نوجوانان که مهمترین دوران تغییر و تحولات را بویژه در تفکر پشت سر می‌گذارند، توجه زیاد نشده است. نوجوانان سعی می‌کنند بر رفتار کودکانه غلبه نمایند، مسئولیت رفتارشان را به عهده بگیرند و حتی آمادگی دارند تا مسئولیت کارهای دیگران را نیز به عهده بگیرند. نوجوان دچار نوعی تعارض درونی است، از یک سو تمایل ندارد تا از دوران کودکی خود پا فراتر نهد و از سوی دیگر تمایل به داشتن آزادی عمل و به عهده گرفتن مسئولیت است. هر گامی که نوجوان به سوی استقلال بر می‌دارد

¹ Internet

² Song

³ An

⁴ Li

⁵ Orman

ترس و نگرانی وی بیش‌تر می‌شود و بنابراین چندان تمایل ندارد تا پیوندهای خانوادگی را کاملاً قطع نماید (نیاز آذری، ۱۳۸۵).

مفهوم خود تمایز یافتگی بوئن^۱ (۱۹۷۵) پلی است برای فهم وضیت وابستگی متقابل. طبق نظر بوئن مردم را می‌توان بر طبق دامنه‌ای از آمیختگی یا تمایز نا یافتگی بین عملکرد عاطفی و عقلانی شان مشخص کرد. در انتهای این دامنه، کسانی هستند که عواطف و عقلشان در هم آمیخته است و زندگی شان تحت تاثیر عواطف آنها قرار گرفته است. در نتیجه این افراد انعطاف ناپذیر، و بیش‌تر وابستگی عاطفی به دیگران دارند. در انتهای دیگر، کسانی هستند که بیش‌ترین تمایز یافتگی را دارند و عملکرد عقلیشان می‌تواند خودمختاری آنها را حفظ کند و در زمان‌های استرس، انعطاف-پذیر، تطابق‌پذیر و مستقل از واکنش عاطفی به دیگران هستند.

افراد دارای تمایز یافتگی بالا کمتر واکنش هیجانی نشان می‌دهند چون قادرند از طریق پاسخ شان فکر کنند نه اینکه به موقعیت‌های برانگیزاننده هیجان واکنش نشان دهند (اسکاورون و فریدلندر^۲، ۱۹۹۸).

ساختار بوئن از تمایز یافتگی خود پیامدهای مرتبط با سلامت را در نظام خانواده و در بین اعضای خانواده تبیین می‌کند (چانگ و گیل^۳، ۲۰۰۶، دنیلز و مورای^۴، ۲۰۰۶).

تمایز یافتگی، نقشی مهم و اساسی در کاهش اضطراب فرد و برخورداری از یک زندگی سالم دارد و با توجه به اینکه شخصیت فرد از نظر میزان تمایز یافتگی در ارتباط با خانواده شکل می‌گیرد، لذا این دوره نقش کلیدی در ایجاد یک هویت شخصی سالم و کاهش اضطراب فرد ایفا می‌کند. نات^۵ و اسکاورون (۲۰۰۴) رابطه معناداری را بین سطوح پایین تمایز یافتگی و سطوح بالای اضطراب مزمن یافتند.

روزن، بارتل^۶ هارینگ^۶ و استیت^۷ (۲۰۰۱) نشان دادند که تمایز یافتگی خود در خانواده اصلی و در در روابط کنونی احتمال خشونت را کاهش می‌دهد. بارتل (۱۹۹۳) پی برد که مردان با سطوح پایین‌تر واکنش هیجانی قادر بودند به روابط بین فردی اعتماد کنند. تمایز یافتگی دارای^۴ مولفه است:

¹ Bowen

² Skowron & Friedlander

³ Chung & Gale

⁴ Daniels & Murray

⁵ Knauth

⁶ Bartle - Haring

⁷ Stith

۱- **واکنش عاطفی:** فرد کمتر تمایز یافته، یا بیش‌تر عاطفی، واکنشی می‌باشد و بیش‌تر انرژی اش را به سمت تجربه و شدت احساساتش متوجه ساخته است. چنین فردی، معمولاً در پاسخ به عاطفه دیگران نمی‌تواند آرام باقی بماند و در یک دنیای عاطفی، به تله افتاده است (پاپکو^۱، ۲۰۰۶).

۲- **گسلش عاطفی:** در تعاملات میان فردی، شدید هستند، افراد کمتر تمایز یافته ممکن است با گسلش عاطفی پاسخ دهند (وابی^۲ و همکاران، ۲۰۰۶). آنها خودشان را همانند احساساتشان از دیگران مجزا می‌کنند. در حالی که افراد با تمایز یافتگی بالا، احساس نیاز به جدایی از نظر عاطفی ندارند. افرادی که از نظر عاطفی جدا می‌شوند، به طور عمیقی صمیمیت را تهدیدآمیز می‌دانند و اغلب تمایل دارند تا خودشان را از دیگران و از عواطف جدا کنند. آنها اهمیت خانواده را انکار می‌کنند و یک نمای افراطی از استقلال دارند (پلگ^۳ و پاپکو، ۲۰۰۴).

۳- **آمیختگی با دیگران (هم جوشی):** بر طبق نظر بوئن (۱۹۷۵) مشکل اصلی در خانواده‌ها آمیختگی عاطفی است و راه حل اساسی آن نیز تمایز یافتگی است (تامسون^۴، ۲۰۰۳). افراد با تمایز یافتگی پایین، در روابط نزدیکشان، بیش از اندازه درگیر یا آمیخته با دیگران هستند (جانسون^۵، ۲۰۰۵).

جایگاه من :

افراد کمتر تمایز یافته از نظر عاطفی وابسته به دیگران هستند، کمتر برای خودشان، فکر، عمل، احساس می‌کنند. اما افراد تمایز یافته بالا توانایی دارند که مواضع شخصی خود را به کار گیرند و قادرند به افکار و احساساتشان بدون نیاز به پیروی از انتظارات دیگران توجه کنند (پاپکو، ۲۰۰۲). اریکسون^۶ (۱۹۶۸، ۱۹۵۰)، اولین کسی بود که هویت را به عنوان دست آورد مهم شخصیت نوجوانی و گامی مهم به سوی تبدیل شدن به فردی ثمربخش و خشنود تشخیص داد. تشکیل هویت عبارتست از مشخص کردن اینکه چه کسی هستید؟ برای چه چیزی ارزش قائلید؟ و چه سیری را می‌خواهید در زندگی دنبال کنید؟ هویت را به صورت نظریه روشن درباره خود به عنوان عامل منطقی عاملی که بر اساس عقل عمل می‌کند مسئولیت این اعمال را می‌پذیرد و می‌تواند آنها را توضیح دهد، تعریف کرد (به نقل از برک^۷، ۲۰۰۱، ترجمه سید محمدی، ۱۳۸۳).

¹ popko

² Whaby

³ Peleg

⁴ Thompson

⁵ Johanson

⁶ Erikson

⁷ Brek

مارسیا^۱ (۱۹۶۶، ۱۹۹۳) براساس مطالعاتی که با دانشجویان دانشگاه انجام داد به دلیل پیچیدگی مفهوم هویت آن را از چند بعد و زاویه مورد بررسی قرار داد. مارسیا بر اساس دو متغییر فرآیند اکتشاف و تعهد چهار نوع وضعیت هویتی را مفهوم سازی کرد.

گم‌گشتگی هویت (هویت مغشوش) بر اساس مطالعات مارسیا (۱۹۸۰، ۱۹۹۳) این افراد معمولاً عزت نفس، سازگاری روانی، خودفرمانی و خودکنترلی پایین‌تری نسبت به سه وضعیت دیگر هویت نشان می‌دهند. احتمال دارد دیگران آنها را بی فکر و بی تعصب قلمداد کنند. این نوجوانان از اطلاعات به نوعی اجتناب می‌کنند و تصمیم‌گیری را به تاخیر می‌اندازند (نقل از آقاجانی، ۱۳۸۱). **بازدارندگی هویت (هویت زودرس):** به شرایطی اطلاق می‌شود که مشخصه آن پرهیز کردن فرد از اکتشاف یا جستجوگری فعال و انتخاب خودمختاری است. خود به وسیله دیگران و نه به وسیله خود هدایت می‌شود، یعنی جهت یابی او بیرونی است نه درونی (برزونسکی^۲، ۱۹۸۹، نقل از رجب پور، ۱۳۸۶).

توقف یا دیررسی هویت: اغلب ناشی از تصمیم‌گیری دردناک و عمدی در مورد موضوعاتی مانند مدرسه، دانشگاه یا شغل اول است. هدف، ایجاد مقداری فضای تنفسی برای جستجوی کامل‌تر خود روان‌شناختی و واقعیت‌عینی است. تفاوت ظاهری بین موراتوریم و گم‌گشتگی ممکن است ظریف باشد و اگرچه پنهان ولی اساسی است. نیاز است که فرد به بررسی و آزمون خود در تجارب مختلف بپردازد تا دانش عمیقی درباره خود به دست آورد. بنابراین موراتوریوم رها کردنی ساده نیست به گونه‌ای که شخص بدون هدف سرگردان شود بلکه دوره فعال جستجوی هدف و آماده شدن برای تعهدات است (مارسیا، ۱۹۹۳، ۱۹۹۴، به نقل از رجب پور، ۱۳۸۶).

اکتساب هویت یا هویت موفق: به آخرین مرحله شکل‌گیری هویت اطلاق می‌شود. اریکسون (۱۹۹۵) روشن‌ترین تعریف را در این دو مورد ارائه داده است: «اکتساب هویت اطمینان و اعتماد فزاینده‌ای است که با توانایی فرد برای حفظ همانی و تداومی که فرد برای دیگران دارد مطابقت می‌کند».

برزونسکی و کوک^۳ (۲۰۰۵) معتقدند سبک هویت به راهبردهایی اشاره دارد که فرد به طور مشخص در تصمیم‌گیری‌ها و موقعیت حل مساله از آنها استفاده و اطلاعات مربوط به خود را بررسی می‌کنند. وقتی با اطلاعات ناموزون با خودپنداری برخورد می‌کنند آمادگی تجدید نظر و پذیرش مفهوم جدید را دارند. برزونسکی سه نوع سبک هویت را مطرح می‌کند:

¹ Marcia

² Berzonsky

³ Kuk

سبک هویت اطلاعاتی: افراد دارای این سبک آگاهانه و فعالانه به جستجو و ارزیابی اطلاعات پرداخته و اطلاعات مناسب را مورد استفاده قرار می‌دهند. این افراد هنگامی که در شرایط تصمیم‌گیری قرار می‌گیرند، جنبه‌های مختلف مساله را مورد تحقیق و بررسی قرار می‌دهند (برزونسکی، ۲۰۰۲). این افراد سخت کوش، خود تنظیم، با عزت نفس بالا، درون نگر، دارای منبع کنترلی درونی، خود آگاه، دارای قدرت حل مسئله و پیچیدگی شناختی بالایی هستند (برزونسکی و آدامز^۱، ۲۰۰۲).

سبک هویت هنجاری: در این سبک هویت افراد کمتر کارهای چالش برانگیز انجام می‌دهند و دست به کارهای خطر آفرین نمی‌زنند. افراد با سبک هنجاری بدون گذراندن دوره‌های اکتشاف، تحقیق و بحران هویت، از طریق تقلید از مراجع قدرت و افراد مهم به تعهد می‌رسند و از تعهداتشان به صورت سخت گیرانه و متعصبانه دفاع می‌کنند. عقاید این افراد انعطاف پذیر نیست، استقلال و فردیت کمی دارند و کمتر بر روی ویژگی‌های شناختی و اجتماعی خود تاکید دارند (دولینجر و دولینجر^۲، ۲۰۰۲).

سبک‌های هویت سر در گم / اجتنابی: در این سبک هویت افراد غالباً فاقد قدرت تصمیم‌گیری هستند و تصمیم‌گیری‌هایشان را با مسامحه، تعلل و تاخیرهای طولانی انجام می‌دهند. منبع کنترل این افراد بیرونی است و دارای رفتارهای هیجانی و بدون ثبات هستند (آدامز و همکاران، ۲۰۰۲). این افراد در حالت بلاتکلیفی به سر می‌برند و از انجام کارها و امور مختلف زندگی اجتناب می‌کنند. دارای عزت نفس پایین، خود پنداره منفی و فاقد خود تنظیمی می‌باشند (برزونسکی، ۲۰۰۲). اسکیان و چنگیزی (۱۳۸۷)، در بررسی رابطه تمایز یافتگی با سبک‌های هویت پی بردند که رابطه معناداری بین تمایز یافتگی و سبک‌های هویت اطلاعاتی و هنجاری رابطه معناداری وجود ندارد، اما بین تمایز یافتگی و سبک هویت اجتنابی رابطه معکوس و معناداری مشاهده کردند. محسن زاده و همکاران (۱۳۸۸)، در بررسی رابطه تمایز یافتگی خود با سبک‌های هویت پی بردند که بین مولفه‌های تمایز یافتگی با سبک هویت اطلاعاتی ارتباط مستقیم و با سبک سردرگم / اجتنابی رابطه منفی وجود دارد. بین مولفه‌های جایگاه من و آمیختگی با دیگران و سبک هویت هنجاری رابطه مثبت معنادار وجود دارد. نتایج پژوهش ریچارد، لانتیر و وینهام^۳ (۲۰۰۴) بر روی اعتیاد به اینترنت و سازگاری در دانشگاه نشان داد که اعتیاد به اینترنت سازگاری در دانشگاه را پیش بینی می‌کند. نحوه استفاده از اینترنت با سازگاری در دانشگاه ارتباط داشت اما جنبه‌های منفی استفاده از اینترنت بدون توجه به جنسیت شرکت کنندگان سازگاری ضعیف‌تر را در دانشگاه پیش بینی می‌-

¹ Adams

² Dollinger

³ Richard , Lanthier & Windham

کرد (به نقل از نامخدایی، ۱۳۸۵). در تحقیقی توسط کاو^۱ و همکاران (۲۰۰۷) در آمریکا به این نتیجه رسیدند که استفاده زیاد از اینترنت باعث احساس از خود بیگانگی، اضطراب، افسردگی و دردهای جسمانی می‌شود و هم‌چنین اعتیاد به اینترنت با اختلالات اضطرابی و تکانه‌ای و افسردگی رابطه داشت است. دانشورپور و همکاران در پژوهشی صمیمت اجتماعی را بر اساس سبک‌های هویت و جنسیت پیش بینی می‌کرد پی بردند که سبک هویت اطلاعاتی و هنجاری با تعهد و صمیمیت اجتماعی رابطه مستقیم و با سبک هویت سردرگم با تعهد رابطه منفی معنادار وجود دارد. نتایج تحقیقات لوییس^۲ (۱۹۸۴) نیز نشان داد افرادی که خانواده‌های تمایز یافته‌تری دارند توانایی بیش‌تری برای عملکرد مستقل نشان می‌دهند و به هنگام ضربه و شوک سازگاری فردی بالاتری دارند. واندرا^۳ (۲۰۰۹) و همکاران دریافتند که استفاده از اینترنت به طور غیر مستقیم با بهزیستی پایین و استفاده اجباری با ویژگی‌های شخصیتی درون‌گرایی و سازگاری و ثبات عاطفی پایین دارای رابطه معنادار بود. زیربنای نظری تمام مفاهیم موجود در نظریه بوئن این است که همیشه نوعی اضطراب مزمن در زندگی وجود دارد. این اضطراب مزمن بخش اجتناب‌ناپذیری از طبیعت به شمار می‌آید و از طریق نسل‌های قبل، که تاثیر و نفوذشان کماکان در حال حاضر وجود دارد، منتقل می‌شود، بدین شکل که خانواده دائماً در حال کشمکش بر سر متوازن سازی میان احساس با هم بودن و وحدت و تمایز خود در اعضا است (فریدمن^۴، ۱۹۹۱). بهترین موقعیت برای مشاهده سطح تمایز و فردیت هرکس عبارتست از شرایط و اوضاعی که خانواده دچار اضطراب شده است. به همان اندازه ای که فرد می‌تواند به رقم اضطراب شدید خانواده رفتار خویش را اندیشمندانه و مطابق اصول صریح و جا افتاده هدایت کند، درجه یا سطح تمایز خود را به نمایش گذارده است (پاپرو^۵، ۱۹۹۰). هدف اصلی تمایز خود، توازن میان احساسات و شناخت است. تمایز در معنای بوئن آن، بیش‌تر یک فرآیند است تا هدفی دست‌یافتنی - تمایز خود در حکم مسیر زندگی است نه یک حالت وجودی یا بودن (فریدمن، ۱۹۹۱).

اسکاورون، استانلی و شاپیرو^۶ (۲۰۰۹)، در نمونه ای از دانشجویان پی بردند که سطوح بالای تمایز یافتگی خود رابطه منفی معناداری با مشکلات بین فردی و نشانه‌های روانشناختی دارد. یعنی افرادی که بیش‌تر واکنش‌های هیجانی نشان می‌دهند و قادر به تنظیم هیجان‌ها نیستند احساس خود کمتر واضحی در روابط دارند. الیسون و روبین^۷ (۲۰۰۱) پی بردند که سطوح افسردگی به طور

¹ Cao

² Lewis

³ Vander Aan

⁴ Friedman

⁵ Papero

⁶ Stanley & Shapiro

⁷ Eliason & Rubin

طور منفی با تمایز یافتگی خود رابطه معنادار دارد. بارتل- هارینگ، روزن و استیت^۱ (۲۰۰۲) نشان دادند که سطوح بالاتر خود تمایز یافتگی با فشارها رابطه منفی و با بهزیستی روانشناختی رابطه مثبت دارد. پلگ (۲۰۰۸) در یک بررسی روی ۱۲۱ مرد و زن اسرائیلی در مراحل مختلف زندگی زناشویی پی برد که تمایز یافتگی خود بالا با رضایت زناشویی بالاتر همبستگی دارد. هدف از این پژوهش بررسی نقش واسطه ای سبک‌های هویت در رابطه بین تمایز یافتگی خود و اعتیاد به اینترنت می‌باشد.

روش پژوهش:

در این پژوهش از طرح همبستگی استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش آموزان دبیرستان‌های غیردولتی شیراز هستند که حدود ۳۳۶۰ نفر بودند. با روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای تعداد ۳۳۶ نفر (دختر ۱۷۴، پسر ۱۶۲) انتخاب شدند به این صورت که از بین ۴ ناحیه آموزش و پرورش شیراز ناحیه ۱ انتخاب و از بین مدارس غیردولتی این ناحیه ۴ مدرسه انتخاب و از هر مدرسه ۳ کلاس انتخاب و دانش آموزان این کلاس‌ها پرسشنامه را تکمیل نمودند.

ابزار پژوهش:

در این پژوهش از پرسشنامه‌های زیر استفاده گردید.

الف) پرسشنامه سبک‌های هویت برزونسکی (سال ۱۹۸۹) که دارای ۴۰ سوال می‌باشد و سه سبک هویت اطلاعاتی، هنجاری و سر در گم اجتنابی را ارزیابی می‌کند. ضریب آلفای کرونباخ سبک اطلاعاتی ۰/۷۱، سبک هنجاری ۰/۶۵، سبک سر در گم اجتنابی ۰/۷۵ می‌باشد. روایی این پرسشنامه مورد تأیید محققان ایرانی می‌باشد. شیوه نمره گذاری این پرسشنامه به صورت لیکرت ۵ درجه‌ای می‌باشد. آذرپیکان و سامانی (۱۳۹۲) جهت بررسی روایی واگرا از شیوه همبستگی بین زیر مقیاس‌های پرسشنامه سبک پردازش هویت استفاده کرده اند. نتایج نشان داد که سبک اطلاعاتی با سبک هنجاری رابطه ای مثبت (۰/۲۲) و با سبک سردرگم/اجتنابی رابطه ای منفی (۰/۲۰-) دارد که در سطح $P < 0/01$ معنادار می‌باشد. همبستگی ضعیف و منفی مابین سبک‌های مختلف هویت نشانگر روایی واگرای خرده مقیاس‌های این پرسشنامه می‌باشد. آنها هم‌چنین با استفاده از آلفای کرونباخ ضرائب پایایی برای کل پرسشنامه، سبک‌های اطلاعاتی، هنجاری و سردرگم/اجتنابی به ترتیب برابر ۰/۵۴، ۰/۵۴، ۰/۵۰ و ۰/۵۵ به دست آوردند.

ب) پرسشنامه خود تمایز یافتگی توسط اسکاورون، فریدلند (۱۹۹۸) ساخته شده دارای ۴۶ سوال می‌باشد و ۶ درجه ای لیکرت است و نمره بالاتر منعکس کننده سطح تمایز یافتگی بالاتر می‌باشد. این پرسشنامه ۴ بعد واکنش هیجانی، جایگاه خود، گریز عاطفی و همجوشی با دیگران را می‌سنجد.

¹ Rosen & Stith

آلفای کرونباخ این پرسشنامه ۰/۸۸ می‌باشد. اسکاورون و فریدلندر (۱۹۹۸) ضریب آلفای کرونباخ را برای کل پرسشنامه تمایز یافتگی خود ۰/۸۸ و برای خرده مقیاس‌های واکنش‌پذیری عاطفی ۰/۸۳، جایگاه من ۰/۸۰، هم‌آمیختگی با دیگران ۰/۸۲ و جدایی عاطفی ۰/۸۰ به دست آوردند. نات و اسکاورون (۲۰۰۴) ارتباط معکوس و معنادار بین نمرات این پرسشنامه و اضطراب مزمن به دست آوردند که بیانگر روایی محتوایی آن می‌باشد.

ج) پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ^۱ (۱۹۹۸) ساخته این پرسشنامه دارای ۲۱ آیت می‌باشد. از طریق مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای اعتیاد به اینترنت افراد را می‌سنجد. روایی پرسشنامه اعتیاد به اینترنت توسط یانگ (۱۹۹۶) مورد تایید نهایی قرار گرفت. این پرسشنامه توسط علوی و همکاران (۱۳۸۸) اعتباریابی شد و ضریب ۰/۹۲ به دست آوردند و ضریب پایایی آن را از طریق آلفای کرونباخ ۰/۳۰ به دست آوردند.

یافته‌ها:

در جدول ۱ میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش و ابعاد آنها آورده شده است.

جدول شماره (۱) یافته‌های توصیفی

متغیرها	میانگین	انحراف معیار
سبک اطلاعاتی	۳۸/۴۱	۶/۳۲
سبک هنجاری	۳۰/۳۹	۴/۵۵
سبک سردرگم اجتنابی	۲۷/۹۸	۵/۶۹
تمایز یافتگی کل	۱۳۷/۱۹	۱۳/۳۸
واکنش‌پذیری عاطفی	۲۹/۵۱	۵/۷۷
جایگاه من	۳۳	۴/۷۲
هم‌آمیختگی	۲۹/۰۶	۵/۷
گریز عاطفی	۳۵/۶۱	۶/۲۹
اعتیاد به اینترنت	۵۲/۷۸	۱۷/۸۳

جدول شماره ۲ برای اینکه به رابطه بین متغیرهای تحقیق بهتر پی ببریم ماتریس همبستگی بین این متغیرها و ابعاد آنها را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۲ ماتریس همبستگی متغیرهای تحقیق را نشان می‌دهد.

¹ Young

جدول ۲: ماتریس همبستگی متغیرهای تحقیق

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵
۱ سبک اطلاعاتی	۱				
۲ سبک هنجاری	۰/۵۵**	۱			
۳ سبک سردرگم	-۰/۰۹	۰/۰۳	۱		
۴ تمایز یافتگی	-۰/۱۷**	-۰/۲۱**	۰/۰۲	۱	
۵ اعتیاد به اینترنت	-۰/۳۵**	-۰/۳۷*	۰/۲*	۰/۰۰۷	۱

فرضیه‌ها

فرضیه اصلی: سبک‌های هویت نقش واسطه‌ای بین ابعاد تمایز یافتگی و اعتیاد به اینترنت ایفا می‌کنند. جهت بررسی این فرضیه از روش تحلیل مسیر استفاده گردید. نتایج این تحلیل در جدول شماره ۳ ارائه شده است. نتایج نشان داد که در بلوک اول مقدار مجذور R برابر با ۰/۰۲ و در بلوک دوم برابر با ۰/۲۱ گردید که مقدار تغییرات مجذور R برابر با ۰/۱۹ می‌باشد که معنادار می‌باشد. میزان بتای متغیرهای واسطه‌ای سبک هویت اطلاعاتی ۰/۱۹، سبک هویت هنجاری ۰/۲۷- و سبک هویت سردرگم/اجتنابی ۰/۱۸ معنادار می‌باشد. بنابراین سبک‌های هویت می‌توانند نقش رابطه معناداری در رابطه بین ابعاد تمایز یافتگی و اعتیاد به اینترنت ایفا می‌کنند. نتایج این تحلیل در جداول ۳، ۴ و ۵ و ۶ ارائه شده است.

جدول شماره ۳ اثرات مستقیم ابعاد تمایز یافتگی را روی متغیرهای میانجی مدل را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۳: اثرات مستقیم ابعاد تمایز یافتگی روی سبک‌های هویت

معنی داری	گریز عاطفی	هم آمیختگی با دیگران	جایگاه من	واکنش‌پذیری عاطفی	اثر مستقیم روی
	-۰/۱۲۶*	۰/۰۶	۰/۰۳	۰/۱	سبک اطلاعاتی
	۰/۰۹۷	-۰/۱۶۵*	-۰/۰۷	-۰/۱۵۲*	سبک هنجاری
	۰/۲۹**	-۰/۳۹۲**	۰/۰۵۶	-۰/۱۲	سبک سردرگم
					**p<0/01
					*p<0/05

جدول شماره ۴ اثرات مستقیم سبک‌های هویت را روی اعتیاد به اینترنت نشان می‌دهد.

جدول شماره ۴: اثرات مستقیم سبک‌های هویت روی اعتیاد به اینترنت

معنی داری	سبک سردرگم	سبک هنجاری	سبک اطلاعاتی	اثر مستقیم روی
	۰/۱۸۷	-۰/۲۷**	-۰/۱۹۷	اعتیاد به اینترنت
				**p<0/01
				*p<0/05

جدول شماره ۵ اثرات غیرمستقیم ابعاد تمایز یافتگی را روی اعتیاد به اینترنت نشان می‌دهد.

جدول شماره ۵: اثرات غیرمستقیم ابعاد تمایز یافتگی روی اعتیاد به اینترنت

معنی داری	گریز عاطفی	هم آمیختگی با دیگران	جایگاه من	واکنش پذیری عاطفی	اثر غیر مستقیم روی اعتیاد به اینترنت
	۰/۱۱۹*	۰/۱۳۶ *	۰/۰۱۸	۰/۰۹	

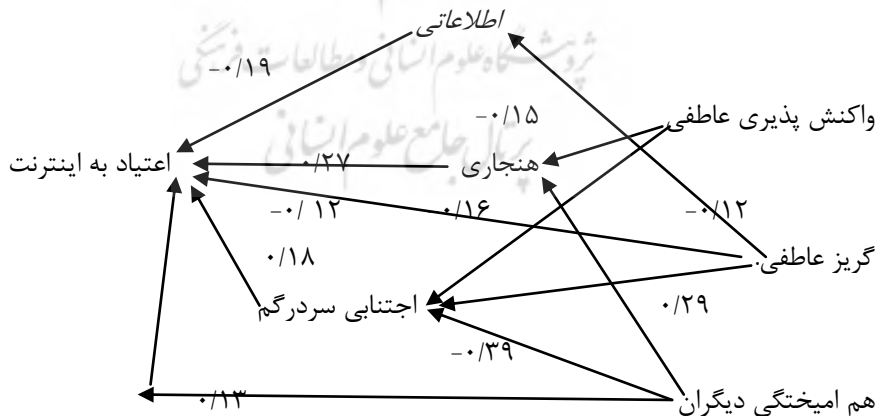
* $p < 0/05$

جدول شماره ۶ شاخص‌های مدل پیشنهادی را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۶: شاخص‌های مدل پیشنهادی

RMSEA	NFI	GFI	RMR	X^2
0/04	0/93	0/94	0/09	10/65

با توجه به جدول فوق مقدار مجذور کای برابر $10/65$ که در سطح $p < 0/05$ معنادار نمی‌باشد بدین معنی که تفاوت معناداری بین مدل مفهومی و مدل اندازه‌گیری وجود ندارد و این دو مدل کاملاً بر هم انطباق دارند یا به عبارتی برازنده هستند. مقدار شاخص برازندگی (GFI) و مقدار شاخص برازندگی هنجار شده (NFI) باید برابر یا بزرگتر از $0/9$ باشد تا مدل از برازندگی خوبی برابر باشد که این چنین می‌باشد. ریشه‌ی میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA) برای مدل‌هایی با برازندگی عالی باید مساوی یا کمتر از $0/05$ و برازندگی خوب مساوی یا کمتر از $0/08$ باشد. با توجه به مطالب فوق و مقادیر شاخص‌های مدل به دست آمده می‌توانیم نتیجه بگیریم که مدل پیشنهادی دارای برازندگی می‌باشد و می‌توان چنین نتیجه گرفت که سبک‌های هویت قادر است نقش میانجی بین ابعاد تمایز یافتگی و اعتیاد به اینترنت ایفا نماید.

نمودار ۲ - نقش میانجی سبک‌های هویت در رابطه ی بین ابعاد تمایز یافتگی و اعتیاد به اینترنت

بحث و نتیجه گیری

طبق نمودار ۲ بین واکنش پذیری عاطفی با سبک‌های هویت هنجاری و اجتنابی سردرگم رابطه‌ی منفی معناداری وجود دارد. این با نتایج پژوهش محسن زاده و همکاران (۱۳۸۸) همسو و با نتایج پژوهش اسکیان و چنگیزی (۱۳۸۷) ناهمسو می‌باشد. افراد تحت سلطه‌ی واکنش‌های عاطفی در برابر سطوح پایین اضطراب دچار بدکارکردی می‌شوند. آنها چون قادر به تفکیک افکار خود از احساساتشان نیستند، در تفکیک خود از سایرین نیز مشکل داشته و به سادگی در عواطف حاکم یا جاری خانواده حل می‌شوند، و فرد در تمایز خود از خانواده و تبدیل شدن به موجودی برخوردار از کارکرد موثر باز می‌ماند (گلدنبرگ و گلدنبرگ، ۲۰۰۰، ترجمه‌ی حسین شاهی برواتی و همکاران، ۱۳۸۲). نمودار ۲ هم چنین نشان می‌دهد که گریز عاطفی با هویت اطلاعاتی رابطه‌ی منفی و با هویت اجتنابی رابطه‌ی مثبت و معنادار دارد. زمانی که تجارب درونی یا تعاملات بین فردی بسیار تنش زا باشد، افراد تمایز نیافته از دیگران فاصله‌ی عاطفی می‌گیرند، در حالی که افراد تمایز یافته ضرورتی نمی‌بینند تا از لحاظ عاطفی از دیگران جدا شوند و چنین افرادی از هویت مستحکمی برخوردارند (نجفلویی، ۱۳۸۵).

آنها خودشان را همانند احساساتشان از دیگران مجزا می‌کنند و صمیمیت را تهدیدآمیز می‌دانند (پلگ و پاپکو، ۲۰۰۴). هم آمیختگی با دیگران با سبک‌های هویت هنجاری و اجتنابی رابطه‌ی منفی و معنادار وجود دارد. افراد دارای هم جوشی بالا در احساسات و تفکر به جای مطرح کردن ارزش‌ها و عقاید حقیقی خویش خود کاذب خویش را بروز می‌دهند، یعنی ناچارند هویت خود را از دست بدهند یا خود را به شکلی در آورند تا بیش تر آرزوهای دیگران را برآورده سازند (شارف، ترجمه‌ی فیروزبخت، ۱۳۸۶).

نتایج آزمون مدل نشان داد که اعتیاد به اینترنت با سبک‌های هویت اطلاعاتی و هنجاری رابطه‌ی منفی و با سبک اجتنابی سردرگم رابطه‌ی مثبت دارد. این نتایج با نتایج پژوهش واندران (۲۰۰۹) همسو می‌باشد. در تبیین این نتایج می‌توان چنین بیان کرد که افرادی که دارای سبک‌های هویت اطلاعاتی هستند آگاهانه و به طور فعال به جستجوی اطلاعات و بررسی قرار می‌دهند (برزونسکی و سالیوان^۱، ۲۰۰۲). این افراد سخت کوش، خود تنظیم، دارای عزت نفس بالا، درون نگر، دارای منبع کنترل درونی، خود آگاه، دارای قدرت حل مسئله و پیچیدگی شناختی بالا هستند (برزونسکی و آدامز، ۲۰۰۲). افراد دارای سبک هویت هنجاری در تصمیم گیری‌ها با انتظارات، دستورات گروه‌های جمعی و افراد مهم هم نوا می‌باشند، به طور فعال به جستجو و ارزیابی اطلاعات نمی‌پردازند، بلکه تلاش آنها دفاع از ساختارهای هویتی موجود که بدون اکتشاف کسب کرده‌اند، می‌باشد (دولینجر،

¹ Sullivan

دولینجر، ۲۰۰۲). عملکرد افراد دارای سبک هویت سردرگم / اجتنابی بر روی تکلیف بسیار ضعیف است و معمولاً تکالیف را بدون اینکه کامل کنند رها می‌سازند، در زندگی و تحصیل کمتر به موفقیت می‌رسند. این افراد در مرحله اکتشاف را پشت سر گذاشته‌اند و نه به تعهد رسیده‌اند (برزونسکی، ۱۹۹۹).

در نهایت آزمون مدل نشان داد که اعتیاد به اینترنت با گریز عاطفی رابطه‌ی منفی و با هم آمیختگی با دیگران رابطه‌ی مثبت و معناداری دارد. افرادی که در فرایند فرافکنی خانواده قرار می‌گیرند، به طور معمول در زمان بزرگسالی یا حتی قبل از آن، از راهبردهای مختلفی برای فرار از بند پیوندهای عاطفی حل نشده خانواده استفاده می‌کنند، که این راهبردها می‌تواند فاصله گرفتن فیزیکی از خانواده یا ایجاد موانع روانی مانند صحبت نکردن با یکی از اعضای خانواده باشد (اسکاورون و دندی، ۲۰۰۴). این افراد اغلب تمایل دارند تا خودشان را از دیگران و از عواطف جدا کنند. آنها اهمیت خانواده را انکار می‌کنند و یک نمای افراطی از استقلال دارند (پلگ و پاپکو، ۲۰۰۴). این ویژگی‌ها می‌تواند. تبیین کننده رابطه منفی گریزی عاطفی با اعتیاد به اینترنت باشد. افراد هم آمیختگی به شدت به تایید و حمایت اطرافیان خود نیاز دارند و رفتارهایشان تحت تاثیر سیستم عاطفی محیط و واکنش اطرافیان شکل می‌گیرد (اسکاورون و دندی، ۲۰۰۴). این افراد عقل و عاطفه شان چنان در هم آمیخته است که فردیت خود را فدای کسب اطمینان از سوی دیگران می‌کنند. چنین افرادی به اشتباه تصور می‌کنند که شخص حقیقی دارند، اما این شخصیت چیزی جز عقاید و ارزش‌های متعلق به دیگران نیست (گدنبرگ و گلدنبرگ، ۲۰۰۰، ترجمه‌ی حسین شاهی برواتی و همکاران، ۱۳۸۲). افرادی با چنین ویژگی‌هایی مستعد اعتیاد به اینترنت باشند.

با توجه به مطالب فوق می‌توان انتظار داشت که بین سبک هویت اطلاعاتی و تمایز یافتگی رابطه منفی به دست آید. افراد دارای سبک هویت هنجاری عقایدشان به انتظارات دیگری بستگی دارد، فعالانه به جستجو و ارزیابی اطلاعات نمی‌پردازند، بیش‌تر از دیگران تقلید می‌کنند و در تحمل مشکلات کم تحمل هستند (برزونسکی، ۲۰۰۳). افراد دارای این سبک هویت اهداف آموزشی و شغلیشان از بیرون کنترل می‌شود و کمتر انعطاف پذیر می‌باشند (برزونسکی و کوک، ۲۰۰۰).

منابع

آذرپیکان، جابر. سامانی، سیامک. (۱۳۹۲). بررسی ساختار عاملی و کفایت روانسنجی پرسشنامه‌ی سبک پردازش هویت. مجله‌ی روشها و مدل‌های روانشناختی، سال سوم، شماره ۱۲، صص ۹۱-۷۹.

آقاجانی حسین آبادی، محمد حسن. (۱۳۸۱). هنجاریابی مقدماتی پرسشنامه سبک‌های هویت برای دانشجویان (دوره کارشناسی) دانشگاه‌های تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت معلم. تهران.

اسکیان، پرستو. چنگیزی، فرهاد. (۱۳۸۷). بررسی رابطه بین تمایز یافتگی و سبک‌های هویت در دانشجویان دانشگاه تهران. مجموعه مقالات چهارمین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان، ۲۴-۲۱.

سکیان، پرستو. (۱۳۸۴). بررسی تاثیر سایکودرام بر افزایش تمایز یافتگی خود از خانواده‌ی اصلی دانش آموزان دختر دبیرستانی منطقه‌ی ۵ تهران. پایان نامه‌ی ارشد مشاوره دانشگاه تربیت معلم. تهران

برک، لورا، ای. (۱۳۸۵). روانشناسی رشد. جلد دوم (ترجمه سید محمدی، یحیی). ارسباران. تهران.

شارف، ریچارد. اس. (۱۳۸۶). نظریه‌های روان درمانی و مشاوره. ترجمه فیروزبخت، مهرداد. انتشارات رسا. تهران.

صارمی، احمد. امیدوار، علی اکبر. (۱۳۸۱). توصیف، سبب شناسی، پیشگیری، درمان و مقیاس‌های سنجش اختلال «اعتیاد به اینترنت». مشهد.

گلدنبرگ، ایرنه. گلدنبرگ، هربرت. (۱۳۸۲). خانواده درمانی. ترجمه، حسین شاهی برواتی، حمیدرضا، نقش بندی، سیامک. وارجمند، الهام. انتشارات روان. تهران.

محسن زاده، فرشاد. شهرآرای، مهرناز. گودرزی، محمود. (۱۳۸۸). بررسی ارتباط تمایز یافتگی خود با سبک‌های هویت. مجله تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره، دوره ۸، شماره ۳۲، ۸۹-۷۳.

نامخدایی، ایرج (۱۳۸۵). بررسی و مقایسه خصوصیات شخصیتی کاربران اینترنت با غیر کاربران اینترنت. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی. کرج.

نجفلویی، فاطمه. (۱۳۸۵). نقش تمایز یافتگی در روابط زناشویی. اندیشه‌های نوین تربیتی. (۴۰۳)، ۲۷-۳۷.

نیا آذری، مرتضی. (۱۳۸۶). بررسی رابطه خودباوری و منبع کنترل با پیشرفت تحصیلی. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور ورامین.

Adams, G. R., Munro, B., Doherty-Poirer, M., Munro, G., Peterson, A., & Edwards, J. (2001). Diffuse-avoidance, normative, and informational identity styles: Using identity theory to predict maladjustment. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 1, 307°

Akers-Woody, M. (2003). Understanding the attitudes toward marriage of never married female young adult children of divorce Bowen theory. A psy. Clinical Dissertation presented to the faculty of the California school of professional psychology at Alliant international university san diego .

An, S. (2000). A study on the addictive sage of the internet. Masters thesis: yon sei university.

Bartle-Haring, Suzanne. Karen H.Rosen, Sandra M. Stith (2001). Emotional Reactivity and Psychological Distress. Ohio State University, SAGE Publications.P130

Berzonsky, M.D. (1989). identity style addescent research, 4. 268-282 .

Berzonsky, M. D., & Kuk, L. (2000). Identity status, identity processing style, and the transition to university. Journal of Adolescent Research, 15, 81° 98

Berzonsky, M. D., & Sullivan. C. (1992). Social-cognitive aspects of identity style, need for cognition,experiential openness, and introspection.Journal of Adolescent Research, 7, 140° 155.

Bowen, M. (1978). Family therapy in clinical practice. New York: Aronson.Cahoon, D. D., & Crosby, C. C. (1972). A learning of approach to chronic drug use: source of reinforcement. Behavior Therapy,Vol. 3, pp. 64-70.

Cao.f.su.l. (2007) Internet addiction among chinese adolescenets; prevalence and psychological features.departement of psychiatry.thr second xiangy a hospital.china accepted for publicatio0n 26 september.Human Communication Reserch (3) 409-410.

Chung, H., & Gale, J. (2006). Comparing self ° differentiation and psychological well ° being between Korean and European American students. Contemporary Family Therapy, 28, 367-381.

Dollinger, S. J., & Dollinger, S. M. C. (1997). Individuality and identity exploration: Anautographic study. Journal of Research in Personality, 31, 337° 354

Elieson,m.v;&Rubin,L.J.(2001). Differentiation of self and major depressive disorders: A test of Bowen theory among clinical, traditional, and internet groups. Family therapy, 29, 125-142

Erikson, E. H. (1968). Identity: Youth and crisis. New York: W. W. Norton

Friedman, E. (1991). Bowen theory and therapy. In A.S. Gurman & D.P. Kniskern (Eds), *Handbook of family therapy* (Vol). New York: Brunner/Mazel.

Green filed, V. (1999) virtual addiction help for whom. kland. new. harbinyer publicutions, nic .

Johnson, Gal. (2005). Non verbal communication and Self_Differentiation. *Family Journal*, 16(4), 140-153

Lee, W. (1997). *Medical term dictionary*, academy book: seoul.

Lewis, H. (1984). Ego envelopment, self differentiation, and family. Cohesion in the iransition to marriage phase. Abissertion presented to the faculty of the graduate of school of arts and sciences university of denever.

Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 551° 558.

Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. In J. Adelson (Ed.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 159° 187). New York: Wiley.

Marcia, J. E. (1993). The relational roots of identity. In J. Kroger (Ed.), *Discussions on ego identity* (pp. 101° 120). Hillsdale, NJ: Erlbaum

Murray. TL, Daniels. M. (2006). Differentiation of self, perceived stress and symptom severity among patients with fibromyalgia syndrome. *Families, Systems & Health*, 24: 147-59 .

Orman M. (2003) what to do if you are or fear that you may become addicted to the net

Papero, D.V.(1990). *Bowen family system thory*. Boston: Allyn & Bacon.

Papko, O. (2004). Differentiation and test anxiety in adolescents, University of Haifa. 320. *Journal of Adolescents*, Vol. 27, 645-662.

Peleg-Popke, ora (2004) differentiation and test anxiety in adolescents, university of Haifa

Skowron, E. A & Friedlander, M.L. (1998). The Differentiation of Self-Inventory: Development and Initial Validation. *Journal of Counseling Psychology*, 45, 235-249.

Skowron, E. A. & Dendy, A.K. (2004). Differentiation of self and attachment in adulthood. *Contemporary family therapy*. 26(3). 337-35y.

Song, I. (2003). Internet gratification, depressions, self-Efficacy, and internet addiction. MA. Dissertation, USA, Michigan state universitu, 5-35.

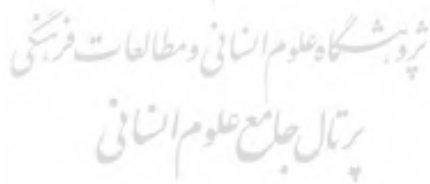
Thompson, A.R. (2003). *Counselling Techniques, Improving Relationship with others, ourselves, our families, and our environment.* New York: Brunner-Routledge press.P129

Vander AaN, overbeek G, Engels RCME (2009) Daily and Compulsive Internet use and well-being in Adolescence , A diathesis stress model based on big five Personality traits. *Journal of youth and Adolescence* 38: 765-760

Whaby, E. Pelg°Poka, Ora. Halaby, Einaya. (2006). The relationship of maternal separation anxiety & differentiation of self to children's separation Anxiety & Adjustment to kindergarten: in Druze families.

Young, K.S. (1999). internal addiction symptoms, evolution and treatment, in L vande greek V.jackson (eds). *innovations in clinical practice , A source book , 19° 17° 9*

Young , KS.(1996). *Internet Addiction:The Emergency of New Clinical Disorder.* *Cyber psychology and behavior [online],Vol. 1, No.3, pp:237-244*

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی